

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาทางวิชาการ การศึกษาปฐมวัยตามทัศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน และครู จังหวัดพิษณุโลก โดย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 1.2 ความสำคัญของการศึกษาปฐมวัย
- 1.3 ปรัชญาหลักการการศึกษาปฐมวัย
- 1.4 หลักการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน
- 1.5 หลักการจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
- 1.6 การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย
- 1.7 ผู้บริหารในฐานะผู้นำวิชาการ
- 1.8 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

เยาเวพา เดชะคุปต์ (2542ก : 14) ได้อธิบายความหมาย “การจัดการศึกษาปฐมวัย” หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้มีชื่อเรียกต่างกันไปหลายชื่อ ซึ่งแต่ละโปรแกรมก็มีวิธีการและลักษณะในการจัดกิจกรรม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยพัฒนาเด็กในรูปแบบต่างๆ กัน การจัดการศึกษาปฐมวัย ควรมีส่วนช่วยให้เด็กเกิดพัฒนาการและการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ซึ่งแนวคิดในการจัดการศึกษา สำหรับเด็กในวัยนี้ทุกรูปแบบควรมีส่วนสำคัญที่มาสโซเกลีย (Massoglia, 1977) กล่าวว่า เป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทุกด้านนับตั้งแต่แรกเกิดจนเริ่มเข้าเรียนในระบบโรงเรียน มีการวางพื้นฐานทางสุขภาพอนามัย ให้กับเด็กตั้งแต่ต้น รวมทั้งเด็กที่มีข้อบกพร่องๆ กับสิ่งแวดล้อมทางบ้านควรมีส่วนช่วยให้เด็กเจริญเติบโต และพัฒนาในทุก ๆ ด้าน พ่อแม่ควรเป็นครู คนแรกที่มีความสำคัญต่อลูกอิทธิพลจากทางบ้านควรมีผลต่อกระบวนการใน การพัฒนาเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 8) ได้ให้ความหมายของการศึกษาปฐมวัย คือ การพัฒนาเด็กวัย 0 – 5 ปี ซึ่งยังไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ และวัยนี้เป็นช่วงของการพัฒนาที่วิกฤต และมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับชีวิต และเป็นการวางพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ และการพัฒนาในระดับต่อไป สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้น ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี เป็นระยะที่เด็กเกิดการเรียนรู้มากที่สุดในชีวิต และเริ่มเรียนรู้ สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว สนใจอยากรู้อยากเห็น มีการเลียนแบบผู้ใหญ่ สิ่ง que เด็กเรียนรู้เหล่านี้มีอิทธิพล ต่อชีวิตในอนาคตของเด็กเป็นอย่างมาก ฉะนั้นการจัดการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี นั้นเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของเด็กทั้ง 4 ด้าน คือ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาตามศักยภาพเพื่อที่จะรับการศึกษาระดับต่อไป

1.2 ความสำคัญของการศึกษาปฐมวัย

เยาวยา เดชะคุปต์ (2542ข : 56 – 57) กล่าวว่าการบริหารการศึกษาปฐมวัยเป็นสิ่งที่ จำเป็นและสำคัญต่อการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งศูนย์เด็กปฐมวัยด้วย ทั้งนี้เนื่องจากศูนย์เด็กปฐมวัยแต่ละแห่งจะมีผู้ทำงานมากกว่า 1 คน จำนวนคนจะมากหรือน้อยย่อมขึ้นอยู่กับขนาดซึ่งมีขนาดต่างกันตั้งแต่ 1 ห้องเรียนจนกระทั่ง 40 – 50 ห้องเรียน แต่หลายแห่งจะจัดรวมกับระดับประถมด้วย ซึ่งยิ่งทำให้ระบบของงานซับซ้อนมากขึ้น จำนวนคนก็มากขึ้น ขั้นตอนของการบังคับบัญชา ก็มากขึ้น วัสดุอุปกรณ์ก็มากขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้การที่จะดำเนินกิจการใดกิจการหนึ่งไม่ว่าจะเป็นงานเล็กหรือใหญ่ก็ตามควรจะได้มีการจัดระเบียบในการทำงานให้ดีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเช่นในเรื่องของการเงินหากผู้บริหารไม่จัดระเบียบการทำงานให้ดีพอ ย่อมจะเกิดสับสนและเกิดช่องโหว่ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำการทุจริตได้ง่ายขึ้น หากสถานศึกษานั้นเป็นของส่วนตัวก็จะกระทบกระเทือนถึงฐานะ แต่ถ้าสถานศึกษานั้นเป็นของรัฐ ผู้ที่จะทำให้เกิดการเสียหายย่อมต้องได้รับโทษ ในบางกรณีโทษนั้นก็ถึงตัวผู้บริหารด้วย ถ้าจะพิจารณาเกี่ยวกับงานวิชาการก็เช่นเดียวกัน หากการบริหารไม่มีระเบียบหรือมีแต่ไม่ดี ผลที่บังเกิดขึ้นจะกระทบตัวเด็ก เช่น ผู้ทำหน้าที่สอนเด็กขาดความรู้สึกรู้สึก ความเข้าใจก็อาจพัฒนาเด็กไปในทางที่ผิดหรือไม่บังเกิดผลดีเต็มที่ ในทางตรงกันข้ามแม้ครูส่วนใหญ่เป็นผู้มีความรู้ดี แต่ถ้าการบริหารวิชาการไม่ดีพอ ไม่มีการให้ขวัญและกำลังใจ ขาดการนิเทศภายใน ขาดการที่จะให้ความรู้ความเข้าใจในนวัตกรรมใหม่ ๆ การแก้ปัญหา ก็อาจทำไม่ถูกจุด ในทางตรงกันข้ามหากระบบบริหารดี ผู้บริหารได้วางแผนทางให้ครูได้ปฏิบัติ มีการประเมินการทำงานของครูเป็นระยะ ๆ มีโครงการที่จะพัฒนาครูและติดตามผลต่อไปเพื่อปรับปรุงขึ้นไปอีก ผลดีก็จะตกอยู่กับเด็ก

พัฒนา ชัชพงศ์ (2548 : 22) ปฐมวัย : เดิหน้า , เอกสารประกอบการประชุมวิชาการครั้งที่ 38 : 22 ได้ให้ความหมายการศึกษาปฐมวัยนับเป็นการศึกษาแรกของชีวิตเป็นการเชื่อมต่อของบ้านกับโรงเรียน เด็กหลายคนเริ่มก้าวออกจากบ้านไปสู่เนอร์สเซอรี่ บางคนก็รอจนเข้าวัยอนุบาล ซึ่งนักการศึกษาได้สรุปว่านั่นเป็นครั้งแรกที่เด็กเริ่มมีประสบการณ์ การเล่นเป็นกลุ่มของเด็กและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาก็เพื่อให้โอกาสเด็กค่อยๆ ปรับตัวออกจากบ้านไปสู่สังคมใหม่ที่มีระเบียบแบบแผนมากยิ่งขึ้นซึ่งสำหรับเด็กบางคนสิ่งนี้เป็นเรื่องจำเป็นอย่างมาก ฉะนั้น จึงเกิดการศึกษาปฐมวัยที่มีความหลากหลาย หลายแห่งจัดเช่นเดียวกับโรงเรียนระดับประถมศึกษา ยิ่งไปกว่านั้นเด็กปฐมวัยแต่ละคนมีความแตกต่างกัน จึงควรกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่เอาเด็กเป็นจุดตั้งต้นและเน้นกระบวนการให้เด็กได้พัฒนาครูไม่ควรคาดหวังให้เด็กทุกคนมีความสามารถเหมือนกัน หรือตามที่แผนการจัดกิจกรรมกำหนดไว้ทุกคนเพราะเด็กแตกต่างกันในความสามารถ ภูมิหลัง ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความสนใจและวิธีการเรียนรู้

1.3 ปรัชญาหลักการศึกษาปฐมวัย

กระทรวงศึกษาธิการ (2540 : 1) ได้กำหนดปรัชญาการจัดการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็กบนพื้นฐานที่สนองความต้องการของเด็กแรกเกิด ถึง 6 ปี ที่ต้องการความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจและความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างสมดุลต่อเนื่องไปพร้อมกันทุกด้าน ประสบการณ์ต่างๆ ที่จัดให้เป็นประสบการณ์ตรงที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยความแตกต่างระหว่างบุคคลและ บริบทสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ทั้งนี้เป็นไปเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และ มีความสุขกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน โดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่าง บ้าน สถานศึกษา และชุมชนเพื่อพัฒนาให้เด็กได้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 6) ได้กำหนด การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและ พัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม – วัฒนธรรม ที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง และสังคม จากปรัชญาแนวคิดพื้นฐานและหลักการของการจัดการระดับก่อนประถมศึกษา หรือการศึกษาปฐมวัย ได้ระบุให้การศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ที่สนองต่อธรรมชาติและ พัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม มีจุดมุ่งหมาย ให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และ

สติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างของแต่ละบุคคล โดยยึดหลักการในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็ก ตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้ อย่างมีคุณภาพและมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2545ก : 1)

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 5) หลักการ เด็กทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจน การเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการดังนี้ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย การพัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย ในการ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข ทั้งการประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชนและสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

1.4 หลักการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน

เบญญา แสงมลิ (2545 : 21 – 22) ได้กล่าวว่า แนวการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน การจัดกิจกรรมแก่เด็กจะช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์กว้างขวางขึ้น ถ้าเด็กได้เห็นมากได้ฟังมากหรือช่วยให้เข้าใจความหมายมากขึ้นจะทำให้เด็กอยากเห็นอยากฟังอยากรู้มากขึ้น และเด็กได้ความรู้ได้ประสบการณ์จากการ ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง ความรู้และประสบการณ์ก็จะกว้างขวางออกไปทุกที่จะทำให้เด็กมีประสบการณ์มากมีความสามารถเกิดการเรียนรู้ขึ้น การจัดกิจกรรมจะต้องขึ้นอยู่กับการต้องการของเด็กที่จะเรียน ครูจะต้องสังเกตความต้องการ ระยะเวลา ความสนใจ ความสามารถของเด็กเพื่อประกอบการพิจารณาจัดกิจกรรม ดังนั้นครูจึงควรจะได้รู้จักเด็กในวัยนี้อย่างดีพอ ศึกษาดูว่าเด็กในวันนี้สนใจอะไรมีความสามารถเพียงไหนเสียก่อนจะเห็นได้ว่าเด็กส่วนมากเรียนรู้ด้วยตนเองจาก “การเล่น” เช่น การเล่นบล็อก การเล่นเลียนแบบ การเล่นสมมติ การเล่นอิสระ การเล่นทราย การเล่นน้ำ เป็นต้น เมื่อได้ทราบถึงธรรมชาติของเด็กเป็นอย่างดีเช่นนี้แล้ว ก็จะเป็นแนวทางให้กับครูในการจัดกิจกรรมว่าควรจะทำอย่างไรจึงจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้ จัดกิจกรรมโดยเปิดโอกาสหลาย ๆ ทางให้เด็กได้คิดค้นด้วยตนเองเพราะสิ่งที่ได้คิดเองย่อมเกิดความรู้สึกภูมิใจเข้าใจลึกซึ้งกว่าและจดจำนานกว่าสิ่งที่ผู้อื่นบอกให้ ครูให้เด็กใช้ความคิดให้เต็มที่ไม

ควรเร่งเด็กช่วยจัดลำดับและใช้ภาษาที่มีคำจำกัดความง่าย ๆ กับเด็ก ให้เด็กตัดสินใจเองและมอบงานให้รับ ผิดชอบตามความสามารถ ครูช่วยเหลือเด็กเมื่อจำเป็นจริงๆ เพื่อให้เด็กได้ทำงานบรรลุผลสำเร็จ ครูทำตัวอย่างที่ดีให้เด็กเลียนแบบเพราะเด็กชอบเลียนแบบผู้ใกล้ชิดที่ตนรัก เด็กบางคนกลัวการแข่งขันดังนั้นควรหลีกเลี่ยงการเปรียบเทียบว่าคนนั้นดีกว่า คนนี้ดีกว่า พี่เก่งกว่า เป็นต้น ครูควรยกย่องชมเชย ผลงานของเด็กแต่ละคนอย่างทั่วถึงและจริงใจ

กระทรวงศึกษาธิการ (2540 : 46) ในการจัดตารางกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี สามารถนำมาจัดลงในตารางกิจกรรมประจำวันได้ หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งครูและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร โดยมีหลักการจัดดังนี้ กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนในอัตราส่วนที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาเกินกว่า 20 นาที กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง เด็กมักจะสนุกสนานเพลิดเพลินไม่เบื่อหน่ายง่าย อาจใช้เวลาประมาณ 40 – 60 นาที การจัดกิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและบุคลากรเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่สงบกับเคลื่อนไหว จัดให้ครบทุกประเภทกิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยมากเกินไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 41) หลักการ และข้อบ่งชี้การจัดกิจกรรมประจำวันไว้ เพื่อให้ครูใช้เป็นหลักในการออกแบบกิจกรรมประจำวันของครู ให้สอดคล้องกับสภาพสภาวะของ ชุมชน ท้องถิ่น ที่โรงเรียนตั้งอยู่ นั้นหมายความว่า ตารางกิจกรรมประจำวันที่ดีเหมาะสมกับเรามากที่สุดจะต้องเป็นผู้พิจารณาเลือก หรือออกแบบเอง โดยใช้หลักการ และข้อบ่งชี้การจัดกิจกรรมประจำวันหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกำหนดไว้ กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี สามารถนำมาจัดกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าในแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อไร และอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและข้อบ่งชี้ของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้ กำหนดระยะเวลาการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวันการจัดกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและในกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องเกินกว่า 20 นาที ในกิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 – 60 นาที กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

ข้อบ่งชี้ของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน ต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้ การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของ

กล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี การ พัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึก ช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับช้อนส้อม ใช้อุปกรณ์ศิลปะเช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ชื่อสัตย์ ประหยัด เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย และศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กมีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่ โอกาสเอื้ออำนวย การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่าง เหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มี นิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติ กิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่ายทำความสะอาด สะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่ เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนกเปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้ สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล ต่าง ๆ ทดลอง ศึกษานอกสถานที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่ เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัด กิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็ก รักการอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึง หลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้ กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้รูปทรงต่าง ๆ

ดังนั้น ตารางกิจกรรมประจำวันของโรงเรียน โรงเรียนก็จะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ของโรงเรียนนั้น เพราะเกิดจากที่ครูได้พิจารณาสภาพ สภาวะของชุมชน ท้องถิ่นที่โรงเรียน

ตั้งอยู่ แล้วกำหนดขึ้นโดยยึดหลัก และขอขยายการจัดกิจกรรมประจำวันหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกำหนดไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2547ข : 11)

จากกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น สามารถนำจัดเป็นตารางกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กอนุบาล 3 ขวบ ดังนี้

07.30 – 08.15 น.	รับเด็กเป็นรายบุคคล
08.15 – 08.30 น.	เคารพธงชาติ
08.30 – 08.40 น.	กิจกรรมทักทายธรรมชาติ
08.40 – 09.00 น.	กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.00 – 09.15 น.	ดื่มนม
09.15 – 09.30 น.	กิจกรรมกลุ่มใหญ่
09.30 – 10.30 น.	กิจกรรมการเล่นอิสระ เล่นในมุมประสบการณ์
10.30 – 11.00 น.	กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง
11.00 – 12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
12.00 – 14.00 น.	นอนพักผ่อน
14.00 – 14.30 น.	รับประทานอาหารว่าง
14.30 – 14.45 น.	นิทาน / เพลง
14.45 – 15.00 น.	เตรียมตัวกลับบ้าน

ตารางกิจกรรมประจำวัน สามารถปรับให้เหมาะสมกับเวลา เหตุการณ์ วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ของสภาพชุมชน และท้องถิ่น

1.5 หลักการจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้พัฒนาการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัยอย่างจริงจัง เมื่อปี พ.ศ. 2536 ซึ่งขณะนั้นเรียกตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ว่า การศึกษาระดับก่อนปฐมศึกษา เพื่อให้การศึกษาในระดับนี้มีมาตรฐานเดียวกัน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มอบหมายให้กรมวิชาการ จัดทำแนวการวัดประสบการณ์และพัฒนาเป็นหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 และประสงค์ให้โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กระดับก่อนประถมศึกษาทั่วประเทศใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2541 เป็นต้นไป

ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษาขึ้น เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คณะกรรมการชุดดังกล่าวได้ประชุมพิจารณา ปรับปรุงหลักสูตร ก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 ได้ร่างหลักสูตรก่อนประถมศึกษาฉบับปรับปรุง และนำเสนอเข้าที่ประชุมรับฟังความคิดเห็น ซึ่งผู้ประชุมมีทั้งภาครัฐและภาคเอกชนประชาชนทั่วไป

ตลอดจนพ่อแม่และผู้ปกครองมติที่ประชุมให้เปลี่ยนชื่อหลักสูตรก่อนประถมศึกษา เป็นหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้มีการประชุมพิจารณาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้หลักสูตรมี ความสมบูรณ์ที่สุดทั้งนี้ ด้วยความร่วมมือจาก คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรระดับก่อน ประถมศึกษาและคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร นักวิชาการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ครูและผู้เกี่ยวข้องจากหน่วยงานต่าง ๆ จนได้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546

กระทรวงศึกษาธิการ เรื่องให้ใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เพื่อให้การจัดการศึกษาปฐมวัยที่จะต้องพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี ให้มีการพัฒนาทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัยความสามารถและความ แตกต่าง ระหว่างบุคคล เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้และสร้างรากฐานชีวิตให้พัฒนาไปสู่ความ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และตามกฎกระทรวงฯ ว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ แแผ่นดิน พ.ศ. 2539 มาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กระทรวงศึกษาธิการจึงให้ใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ดัง ปรากฏแนบท้ายคำสั่งฯ นี้ แทนหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 เพื่อให้ สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกสังกัดนำหลักสูตรฉบับนี้ไปใช้โดยปรับปรุงให้ เหมาะสมกับเด็กและสภาพท้องถิ่น ทั้งนี้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 เป็นต้นไป

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 จัดขึ้นเพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็ก และผู้สอนใช้เป็นแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูเด็กและเพื่อให้สถานศึกษาและสถาน พัฒนาเด็กปฐมวัยทุกหน่วยงานทุกสังกัดที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพ และเป็นมาตรฐานเดียวกันและเพื่อสร้างเสริมให้เด็กปฐมวัยได้เติบโตมีพัฒนาการ ทุกด้านอย่างสมดุลเหมาะสมกับวัย เป็นคนดี คนเก่งมีความสุขและเติบโตเป็นผลเมืองที่ดีมี คุณภาพต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : คำนำ)

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 31 – 35) ได้กำหนดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
3. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
10. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

คุณลักษณะตามวัย

คุณลักษณะตามวัยเป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติเมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้นๆ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3 – 5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาเด็กให้เต็มความสามารถและศักยภาพ พัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุอาจเร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้และการพัฒนาจะเป็นไปอย่างต่อเนื่องถ้าสังเกตพบว่าเด็กไม่มีความก้าวหน้าอย่างชัดเจนต้องพาเด็กไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขได้ทันที่วงที่ คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็กอายุ 3 – 5 ปี มีดังนี้

เด็กอายุ 3 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

- กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้
- รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว
- เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้
- ใช้กรรไกรมือเดียวได้

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก
- ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม
- กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดน้อยลง

พัฒนาการด้านสังคม

- รับประทานอาหารได้ด้วยตัวเอง
- ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น)
- เล่นสมมติได้
- รู้จักรอคอย

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- สำรวจสิ่งต่างๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้
- บอกชื่อของตนเองได้
- ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา
- สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ ได้
- สนใจนิทานและเรื่องราวต่างๆ
- ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองง่ายๆ และแสดงท่าทางเลียนแบบได้
- รู้จักใช้คำถาม “ อะไร “
- สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่ายๆ
- อยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว

เด็กอายุ 4 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

- กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้
- รับลูกบอลด้วยมือทั้งสอง
- เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้
- เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้

- ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้
- กระดาษกระเฉงไม่ชอบบออยู่เฉย

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- แสดงออกอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์
- เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น
- ชอบท้าทายผู้ใหญ่
- ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ

พัฒนาการด้านสังคม

- แต่งตัวได้ด้วยตัวเอง
- เล่นร่วมกับคนอื่นได้
- รอคอยตามลำดับก่อน – หลัง
- แบ่งของให้คนอื่น
- เก็บของเล่นเข้าที่

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 4 ได้
- บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้
- พยายามแก้ปัญหาด้วยตัวเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ
- สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง
- สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น
- รู้จักใช้คำถาม “ทำไม”

เด็กอายุ 5 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

- กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้
- รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง
- เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว
- เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้
- ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด
- ใช้ก้ำมเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า เป็นต้น
- ยึดตัว คล่องแคล่ว

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม
- ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น

- ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

พัฒนาการด้านสังคม

- ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตัวเอง
- เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้
- พบผู้ใหญ่ รู้จักไหว้ ทำความเคารพ
- รู้จักขอขอบคุณ เมื่อรับของจากผู้ใหญ่
- รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนก และ จัดหมวดหมู่สิ่งของได้
- บอกชื่อ นามสกุล และอายุของตนเองได้
- พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตัวเอง
- สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่องราวได้
- สร้างผลงานจากความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่
- รู้จักใช้คำว่า “ทำไม” “อย่างไร”
- เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม
- นับปากเปล่าได้ถึง 20

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งนี้สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความรู้สำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่ที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็กที่เด็กมีโอกาสใกล้ชิดหรือมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันและเป็นสิ่งที่เด็กสนใจจะไม่เน้นเนื้อหาการท่องจำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะหรือกระบวนการเป็นต้องบูรณาการทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับเด็ก เช่น ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการใช้ภาษา คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ขณะเดียวกันควรปลูกฝังให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รักการเรียนรู้ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีคุณธรรม จริยธรรม เหมาะสมกับวัย เป็นต้น

สาระการเรียนรู้ กำหนดเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ประสบการณ์สำคัญ

ประสบการณ์สำคัญเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเกิดขึ้นในตัวเด็ก เพื่อพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะในระยะแรกเริ่มชีวิตหรือช่วงระยะปฐมวัยมีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นรากฐานของพัฒนาการก้าวต่อไปของชีวิตบุคคลแต่ละคน ตลอดจนเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสามารถ แรงจูงใจ ใฝ่เรียนรู้ ใฝ่ดี และความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองของเด็ก ที่จะส่งผลต่อเนื่องจากช่วงวัยเด็กไปสู่วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ ประสบการณ์สำคัญจะเกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมทุกด้านที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวในวิถีชีวิตของเด็ก และในสังคมภายนอก อันจะส่งผลเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และสามารถพัฒนาต่อเนื่องไปสู่ระดับที่สูงขึ้น

ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ประกอบด้วยการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูในการสนับสนุนให้เด็กได้ประสบการณ์ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 การเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย การสร้างความรักความผูกพันกับคนใกล้ชิด การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวและการรู้จักใช้ภาษาสื่อความหมาย ดังนั้น การฝึกทักษะต่างๆผ่านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและการเล่น เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากเลียนแบบ ลองผิดลองถูก สำรวจ ทดลอง และลงมือกระทำจริง การปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของ บุคคล และธรรมชาติรอบตัวเด็กตามบริบทของสภาพแวดล้อม จำเป็นต้องมีการจัดประสบการณ์สำคัญแบบองค์รวมที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ดังต่อไปนี้

1. ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย
2. ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ
3. ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม
4. ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

สาระที่ควรเรียนรู้

สาระที่จะให้เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปีเรียนรู้ความเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวเด็กเป็นลำดับแรกแล้ว จึงขยายไปถึงเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก ซึ่งข้อมูลที่เด็กเริ่มต้นเรียนรู้มาจากการพูดคุยโต้ตอบ ชี้อ่านให้ดู สอน หรือพูดบอก โดยพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู ให้เด็กรู้จักชื่อเรียกและคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ ใกล้ตัวเด็ก

สาระที่ควรเรียนรู้มีดังนี้

เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักชื่อของตนเอง เริ่มต้นจากชื่อเล่น ได้รู้จักรูปร่าง หน้าตาและชื่อเรียกส่วนต่างๆ ของร่างกาย ตลอดจนได้สำรวจความสามารถของตนเองในการทำอะไรต่างๆ ได้ เช่น คลานได้ หยิบของได้ เป็นต้น

เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรมีโอกาสรู้จักชื่อของพ่อแม่ พี่น้องและบุคคลต่างๆ ในครอบครัว ตลอดจนมีโอกาสได้พบปะ พูดคุยทำความรู้จักกับชื่อเรียกหรือสรรพนามแทนตัวของญาติหรือผู้เลี้ยงดู รวมทั้งมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในครอบครัว ชุมชน และสังคมวัฒนธรรมที่อยู่ใกล้ตัวในชีวิตประจำวัน เช่น เล่นกับพี่น้องในบ้าน ไปตลาดกับแม่เป็นต้น ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้รู้จักชื่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตรอบตัวรวมทั้งมีการเชื่อมโยงลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างง่าย ๆ ของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน จาก การชี้แนะหรือสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักชื่อของวัตถุสิ่งของเครื่องใช้หรือของเล่นที่อยู่รอบตัว รวมทั้งมีการเชื่อมโยงลักษณะ หรือคุณสมบัติอย่างง่าย ๆ ของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ตัวเด็กเช่น สี รูปร่าง รูปทรงขนาด ผิวสัมผัส เป็นต้น

1.6 การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย

สำนักงานสภาพัฒนาการศึษา (2545 : 183 – 184) ได้ให้ความหมายของอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ หมายถึง บ้านเรือน ร้าน แพ สำนักงาน อาคาร หรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นใด ซึ่งบุคคลได้เข้าอยู่หรือใช้สอยได้รวมทั้งอัมจันทร์หรือสิ่งปลูกสร้างอันที่เป็นชุมชนของประชาชน ไม่ว่าในร่มหรือกลางแจ้ง สิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติหรือที่มนุษย์ได้คิดขึ้นเพื่อกำหนดอนาคตของการจัดการ การบริการและการประสานงานของบุคคลหรือกลุ่มคนให้ดำเนินการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม คือ ดำเนินการกำหนดความมุ่งหมายของแผนงานโครงการและงานที่เกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542ค : 133) ได้กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นนับว่ามีผลต่อทัศนคติของเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่เพิ่งมาเข้าโรงเรียนเป็นอย่างดี ลิเปอร์ และคนอื่น ๆ (Leeper and Others, 1984 : 509-513) เสนอว่าการจัดสภาพแวดล้อม (Physical Facilities) สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น ควรคำนึงถึงสื่อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ทฤษฎีการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย ควรมีส่วนเอื้อต่อการ เรียนรู้ของเด็ก ความปลอดภัยของเด็กและครูการจัดสภาพแวดล้อมมากที่สุด ปรัชญาการศึกษาของเด็ก การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยควรให้เหมาะสมกับปรัชญาการศึกษาของเด็กในวัยนี้

เบญจา แสงมลิ (2545 : 5) ได้กล่าวว่า ห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนเป็นเรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่งที่ต้องพิจารณาในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้แต่ได้ระดับก่อนประถมศึกษา ควรจัดเตรียมทั้งสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน สิ่งของเครื่องใช้ อุปกรณ์ต่างๆ ควรดึงดูดความสนใจของเด็ก ด้วยเหตุที่ว่าเด็กเพิ่งจะจากบ้านมาเป็นครั้งแรก ดังนั้นสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาจึงควรมีสภาพคล้ายคลึงบ้านของเด็กให้มากที่สุด เพื่อเด็กจะได้มีความอบอุ่น มั่นคง สนใจรักโรงเรียนและอยากมาเรียน

1.7 ผู้บริหารในฐานะผู้นำวิชาการ

สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. (2545 : 29–30) ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา เป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่าเรื่องการบริหารการศึกษา มีเนื้อหาหลักอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านแผนและด้านองค์การ ด้านแผนจะมีการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายแผนชนิดต่างๆ ด้านองค์การ จะศึกษาถึงในส่วนของเป็นคน (Man) งาน (Task) และเทคนิคการบริหาร

การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา และเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญ ส่วนบริหารด้านอื่นๆ แม้จะมีความสำคัญแต่ก็เป็นเพียงส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินงานไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการถือเป็นงานหลักของการบริหารการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษาทุกแห่ง จากการศึกษาของสมิท และคนอื่นๆ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2543 : 15 – 16 อ้างถึงใน Smith And Others. 1961 : 170) พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรับผิดชอบ 7 อย่าง ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการคิดเป็นร้อยละ 40
2. งานบริหารบุคลากร ได้แก่ ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่คิดเป็นร้อยละ 20
3. งานบริหารกิจการนักเรียน นักศึกษาคิดเป็นร้อยละ 20
4. งานบริหารการเงินคิดเป็นร้อยละ 5
5. งานบริหารอาคารสถานที่คิดเป็นร้อยละ 5
6. งานบริหารความสัมพันธ์กับชุมชนคิดเป็นร้อยละ 5
7. งานบริหารทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 5

จะเห็นว่าการบริหารงานวิชาการควรให้ความสำคัญสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญและจัดว่าเป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การบริหารงานวิชาการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญมากกว่าการบริหารงานด้านอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งถือเป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษาทุกแห่ง การที่จะบริหารงานวิชาการให้บรรลุเป้าหมายนั้นผู้บริหารจะต้องมีความรู้ในขอบข่ายของงานวิชาการอย่างลึกซึ้งซึ่งขอบข่ายของงานวิชาการประกอบด้วยหลักสูตร และการบริหารหลักสูตรการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการนิเทศภายในสถานศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา

เยาวพา เตชะคุปต์ (2542ข : 56 - 57) ได้กล่าวถึง ความหมายของ “ การบริหาร การศึกษาปฐมวัย ” หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่บุคคลต่าง ๆ ในสถานศึกษานั้นร่วมกันทำงานโดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกันที่จะช่วย ดำเนินงานด้านวิชาการ การเงิน พัสดุและครุภัณฑ์ อาคารสถานที่กิจการนักเรียน ตลอดจนความสัมพันธ์ กับชุมชนให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนที่กำหนดให้และบังเกิดผลดี ความสำคัญของการบริหารงานการศึกษาปฐมวัยต้อง มีการจัดรายงานบริหารในศูนย์เด็กต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ศูนย์เด็กนั้น ๆ สามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาปฐมวัยประกอบด้วยงานหลัก 6 งาน แต่ละงานมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน ดังนี้ งานบริหารด้านวิชาการ เป็นงานหลักที่สำคัญที่สุด งานด้านการบริหารงานบุคลากรในโรงเรียนเป็นหัวใจของการบริหาร เพราะงานทุกชนิดของหน่วยงานทุกประเภทในโรงเรียนจะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จตามเป้าหมาย งานบริหารด้านกิจการนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ งานบริหารด้านธุรการการเงินและพัสดุ งานบริหารโรงเรียนนอกจากจะเป็นการปรับปรุง ยกระดับของโรงเรียนตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา การปฏิบัติงานในกิจการประจำวันทุกอย่างต้องถูกต้องตามหลักวิชาและระเบียบต่างๆ งานบริหารอาคารสถานที่ จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยในการบริหารด้านอาคารสถานที่ จัดหา ซ่อม ดูแลรักษาให้อยู่สภาพเรียบร้อย งานบริหารด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน เน้นที่การให้ชุมชนเกิดความรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนผู้บริหารต้องตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาปฐมวัยมีความเข้าใจการบริหารงานด้านวิชาการที่เชื่อมโยงระหว่างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญในการจัดให้มีแผนพัฒนาสถานศึกษา เพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้และ ความสามารถในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ จัดให้มีการนิเทศรายวันอย่างเป็นระบบและจัดให้มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อการปรับปรุงพัฒนา

สาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก ผู้ปกครองและชุมชน

ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางวิชาการ โดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริม และสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามหมวด 4 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมีการวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน และสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติ ให้คำปรึกษาแนะนำและสร้างความร่วมมือ ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา

ในการบริหารงานของผู้บริหารในสถานศึกษานั้นได้จำแนกงานการบริหารใน ความรับผิดชอบของครูใหญ่ไว้ 6 ประการ

1. การบริหารเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. การบริหารหลักสูตรและการสอน หรือการบริหารงานวิชาการ
3. การบริหารกิจการนักเรียน
4. การบริหารบุคลากร
5. การบริหารอาคารสถานที่
6. การบริหารการเงินและธุรการ

พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542 ได้กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา 4 ด้าน ไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานการศึกษา ตามมาตรา 39 จึงทำให้งานบริการการศึกษา การจัดกลุ่มใหม่เป็น ดังนี้

1. งานวิชาการ
2. งานงบประมาณ
3. การบริหารบุคคล
4. การบริหารทั่วไป

ศักดิ์สิน โรจน์สราญ (2545 : 23-26) ได้กล่าวว่า การพัฒนาขององค์กรที่ดี ผู้บริหารควรมีการเรียนรู้คู่กับการทำงานในภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะ การฝึกอบรมผู้บริหารและครู ควรพัฒนาและเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรมภาควิชาการ หรือเชิงปฏิบัติการ เพราะ ความรู้ทักษะเทคนิควิธีที่ได้รับจากการฝึกอบรมนั้น ต้องสามารถนำไปใช้ นำไปพัฒนาร่วมกันให้เกิดผล เกิดประโยชน์กับองค์กรอย่างแท้จริง ผู้บริหารต้องเสริมสร้างค่านิยมที่ดี ให้กับบุคลากรทางการศึกษา ในองค์กรของตนเองให้มีเป้าหมายของการพัฒนาร่วมกัน โดยไม่ถือว่าการอบรมเป็นการเรียนรู้เพียงเพื่อประโยชน์ส่วนตน หรือถือว่าการอบรม คือการพัฒนาตนเองแล้ว หรือต้องการฝึกอบรมเพียงตามกระแสนิยม ตามเกณฑ์ขององค์กรที่ดีแต่ไม่ได้นำเอาผลของการฝึกอบรมมาใช้ มาพัฒนาให้เกิดผลกำไรกับองค์กรแต่อย่างใด

การเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือ การเรียนรู้จากการทำงาน การเพิ่มพูนความรู้ที่ดีที่สุดคือ เพิ่มพูนจากการทำงาน และการพัฒนาบุคลากรที่ดีที่สุดคือ การให้เขาทำงาน ทำงานที่ท้าทายมากขึ้น ทำงานที่ยากมากขึ้น ให้เขาพัฒนามากขึ้นเรื่อย ๆ ผู้บริหารที่ดีจึงต้องรู้จักลักษณะของ คุณภาพงาน คุณระดับความยากของงาน ค่อย ๆ พัฒนาบุคลากร ให้มีความสามารถมากยิ่งขึ้น โดยการมอบงานที่ยากขึ้น ๆ ให้เขาทำ พร้อมทั้งคอยดูแล ช่วยเหลืออย่างเจียม ๆ ให้เขาทำได้ แล้วให้เขาสรุปการเรียนรู้จากที่เขาได้ทำงานจนสำเร็จแล้ว ถ้าองค์กรทั้งหลายมีงาน และ ผู้บริหารรู้ระดับความยากของงาน ก็จะทำให้การพัฒนางานและการพัฒนาบุคลากรเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่ต้องแยกจากกัน สามารถทำไปพร้อม ๆ กันได้เลย ความเชื่ออีกอย่างหนึ่งของ ผู้บริหารที่ขัดกับการค้นพบในปัจจุบันก็คือ การที่ผู้บริหารเชื่อว่าท่านสามารถส่งงานใด ๆ ก็ได้ ให้กับบุคลากรเขาสามารถที่จะปรับเปลี่ยนงานของเขาให้สอดคล้อง กับคำสั่งของผู้บริหารได้ ความเชื่อนี้ได้รับการยืนยันจากการวิจัยมากมายว่าเป็นไปไม่ได้ ถ้างานนั้นแตกต่างออกไปจาก งานเดิม ที่เขาทำอยู่แล้ว ชำนาญอยู่แล้ว การที่ผู้บริหารเห็นว่าบุคลากรคนหนึ่งมีความสามารถ สูง ทำงานได้ดี ก็เพิ่มพูนงานให้เขามากขึ้น ทุก ๆ งานก็มอบหมายให้เขาทำทั้งหมด รวมทั้ง เลื่อนเขาขึ้นเป็นผู้บริหารงานที่สูงขึ้นด้วย การเลื่อนงานดังกล่าวถ้าไม่ระวังแล้วก็อาจเป็นการ เลื่อนเขาจากจุดที่เขาดี ความสามารถสูงไปสุดที่เขาความสามารถต่ำ ทำให้เขาไม่ประสบความสำเร็จเลยก็เป็นได้ ความเชื่อที่ว่าคนเก่งแล้วยอมทำได้ทุกงานเป็นความเชื่อที่ได้รับการ พิสูจน์แล้วว่า เป็นจริงก็ต่อเมื่องานนั้น ๆ เกี่ยวข้องใกล้เคียงกับงานเดิม หรืองานที่ใช้ ความสามารถอย่างเดียวกันในการทำงานนั้น ๆ ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องระมัดระวัง ว่างานที่เรา ให้เขาทำนั้น เป็นงานที่เขามีความสามารถพอเพียงจริงหรือไม่ ตัวอย่างง่าย ๆ เช่น มีครูเป็น จำนวนมากสอนได้ดี สอนเก่ง เราก็เลื่อนให้เขาเป็นผู้บริหารโรงเรียน โดยมีได้มีการเตรียมตัว เตรียมงาน เขาก็ต้องใช้เวลาไม่น้อยกว่า 2 – 3 ปี ที่จะเรียนงานในขณะที่เราเลื่อนเขาไปนั้น เรา กำลังเลื่อนเขาจากจุดที่เขามีความสามารถสูงลงไปจุดที่เขาความสามารถต่ำทันที แต่ถ้าเขามี พื้น มีลักษณะความสามารถในการบริหารอยู่บ้างหรือมีการแนะนำให้นำเอาเทคนิคการสอนมา ใช้ในการบริหารบ้าง ปัญหานี้ก็คงลดน้อยลงไป การเลื่อนช่างเทคนิคที่มีความชำนาญสูงไปเป็น ผู้บริหารโรงงานหรือการเลื่อนครูไปเป็นศึกษานิเทศก์ ก็เช่นเดียวกันความสำเร็จในงานขึ้นอยู่กับ ว่างานนั้น ๆ ใช้ความสามารถที่เขาอยู่เดิมได้มากเพียงใด การบริหารที่ดีที่สุดจึงเป็นการบริหาร เพื่อการเรียนรู้การจัดบรรยากาศเงื่อนไขให้บุคลากรเรียนรู้ในงาน ทำไปเรียนรู้ไป จึงเป็น แนวทางที่ดีที่สุด การบริหารเพื่อการเรียนรู้เป็นการผลักดันสร้างให้องค์กรทั้งหลายเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้มีการเก็บสังสมความรู้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กร แล้วนำมาใช้เพิ่มพูน คุณภาพงาน คุณภาพคน คุณภาพขององค์กร การพัฒนาบุคลากรที่ดีที่สุดจึงเกิดขึ้นในการ ทำงานตามปกติ ให้บุคลากรได้เรียนรู้ไปในงานทำงานไปเรียนรู้ไปตลอดเวลา การบริหารเพื่อ การเรียนรู้สามารถจัดทำได้ในทุก ๆ องค์กร ในทุกงาน การบริหารเพื่อการเรียนรู้ เริ่มต้นจาก การศึกษาข้อมูลสำคัญที่ว่า ใครทำอะไรเป็นใครทำอะไรได้ดี ใครทำอะไรได้เร็ว ใครทำอะไรได้

อย่างง่าย ๆ เหมือนไม่ต้องใช้กำลังใช้ความพยายามอย่างใดเลย ไม่ต้องเสียเวลาเตรียมตัวนาน สามารถลงมือทำได้ทันที ทำแล้วชอบ ทำแล้วยินดี ถ้าให้เขาเลือกทำ เขาก็จะทำงานนั้น ๆ เราเรียกว่า ความสามารถพิเศษเฉพาะตัว ผู้บริหารจึงต้องมองหาความสามารถพิเศษเหล่านี้เสมอ ความสามารถพิเศษเป็นเรื่องที่ ต้องสั่งสมมานาน เป็นเหมือนความถนัดแต่ลึกและถาวรมากกว่า เป็นบุคลิกภาพของบุคคลนั้น ๆ เลย ที่เดียว บางคนสนใจทำงาน ได้ดีในเรื่องการติดต่อกันถ้าให้เขาทำแล้วเขาก็จะมีลู่วางหาเบอร์โทรศัพท์ หาที่อยู่ หากคนรู้จัก จนติดต่อดีอย่างดี เขาจะสนใจค้นคว้าเพิ่มเติมของเขาเอง เราไม่ต้องบอกต้องสั่ง เขารับจัดการได้เลย เขาเคยทำงานเหล่านี้มานานจนชำนาญและชอบทำภูมิใจที่ได้ทำ บางคนมีความสามารถในการจำตัวเลข ถ้าเรื่องตัวเลขแล้วไวมาก จำได้หมด ได้งานได้ดีเกี่ยวกับตัวเลข แต่เป็นภาษาเมื่อใดเขาจะจำไม่ได้เลย บางคนไวต่อการมองแว่นแฉิม ถ้ามีข้อมูลมาให้เขา เขาจะรู้ทันทีว่าแว่นแฉิมจะเป็นอย่างไร จะขึ้นจะลงอย่างไร เขาก็คงเล่นหุ้นได้ดี ความสามารถพิเศษเหล่านี้ มีอยู่ในตัวคนทุกคน แต่ละคนจะมีอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นเรื่องเฉพาะตัว ของเขา ที่สั่งสมมานาน การบริหารสมัยใหม่ ผู้บริหารจะมองหาความสามารถพิเศษเหล่านี้ก่อน เมื่อรู้ว่าผู้ใดมีความสามารถพิเศษอย่างไร ผู้บริหารก็เพียงแต่ดูว่ามีงานใดที่เหมาะสมกับความสามารถพิเศษนั้น ๆ แล้วก็กำหนดเป้าหมายของงานให้เขา หลังจากนั้นก็ปล่อยให้เขาทำไปเองได้เลยเขาก็จะทำงานสำเร็จได้ดีการบริหารสมัยใหม่ไม่นิยมรับคนรับบุคลากรมาแล้ว มาฝึกอบรม ให้ทำงานตามที่องค์กรต้องการ ผู้บริหารสมัยใหม่ จะมองหาความสามารถพิเศษ แล้วกำหนดเป้าหมาย ให้บุคลากรเหล่านั้นก็ดำเนินการได้เลย

ในองค์กรที่มีบุคลากรอยู่เต็มแล้วผู้บริหารไม่สามารถคัดเลือกใหม่ได้ผู้บริหารก็เพียงแต่ดูว่า ใครทำงานได้ใครทำงานได้เป็น ใครชอบงานแบบใด หลังจากนั้นก็ดำเนินการมอบหมายงานให้เขาทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม ใช้ความสามารถเดิมของเขา แต่ให้มีผลงานที่ดีกว่าเดิม ซึ่งเขาอาจจะต้องฝึกฝนเพิ่มเติม มีความแม่นยำมากกว่าเดิม มีความสวยงามมากกว่าเดิม แต่จะต้องใช้ความสามารถเดิมที่มีอยู่แล้วเป็นหลักให้เขาสร้างงานใหม่ สร้างความรู้ใหม่ เป็นการที่ต่อยอดจากความรู้เดิม งานเดิม โดยระมัดระวังให้ความห่าง ของงานเดิม กับงานใหม่ ไม่ยากเกินไปนัก ถ้าความยากมีมากไปเขาอาจไม่มีแรงจูงใจ ไม่มีความท้าทายที่ดี เทคนิคสำคัญในการบริหารเพื่อการเรียนรู้ที่เสนอมาแล้วก็คือ การค้นหาแล้วพัฒนา ผู้บริหารต้องค้นหาก่อนว่า บุคลากรมีความสามารถในด้านใด ทำงานได้ได้ดี มีความถนัดหรือมีความสามารถพิเศษในงานใด ด้านใด แล้วก็ดำเนินการให้เขาทำสิ่งที่ทำได้อยู่แล้วนี้ให้ดียิ่งขึ้น มีคุณภาพสูงขึ้น มีประโยชน์มากขึ้น รวมทั้งให้เขาตรวจสอบตัวเอง อยู่เรื่อย ว่าก้าวหน้าขึ้นหรือไม่ ภาคภูมิใจเพิ่มขึ้นหรือไม่ มีทางใดที่จะพัฒนาให้สูงขึ้นไปอีก ขั้นตอนการปฏิบัติที่สำคัญ ๆ ในการบริหารเพื่อการเรียนรู้ก็เป็นไปตามแนวทางของการสอนงานหรือการนิเทศงาน แต่เป็นการสอนงานแบบผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ แนวทางเหล่านี้ผู้บริหารสามารถจัดทำในรูปแบบของกลวิธีการบริหารหรือที่ ดร.โกวิท ประวาลพฤษ์ ให้นำมาใช้เป็น Playbook โดยให้มีการบันทึกกระหว่างการประชุม

การนิเทศ การสอนงาน นำผลทั้งหมดมาจัดทำเป็นรายงานแบบชั้นงาน (Folio) เพื่อนำไปรวมเป็นแฟ้มพัฒนางาน (Portfolio) ได้เป็นอย่างดี กระบวนการสอนงานหรือนิเทศงานแบบสร้างความรู้มีขั้นตอนดังนี้ ให้อุบลากรรายงานผลงานที่ทำไปแล้วว่าได้ผลอย่างไร ใช้วิธีการใด รวมทั้งความภูมิใจแนวทางที่คิดว่าจะปรับปรุงเพิ่มเติม ในการดำเนินงานชั้นนี้อาจเริ่มจากรายงานปลายปี หรือรายงานที่จัดให้มีขึ้นในองค์กรตามปกติ เพื่อติดตามงานอาจเป็นระยะ 3 เดือน 4 เดือน หรือ 6 เดือน ตามข้อตกลงเดิมในแผนงานของแต่ละงาน ผู้บริหารอาจกำหนดประเด็นให้อุบลากรรายงานทั้งปริมาณและคุณภาพของงานที่ทำเสร็จแล้ว โดยเน้นไปที่ลักษณะคุณภาพให้มาก หลังจากอุบลากรได้รายงานแล้ว ผู้บริหารก็จัดให้มีการอภิปรายถึงคุณภาพงาน ภาพรวมของงานในกรณีที่มีผู้ทำงาน อย่างเดียวกันผลต่อเนื่องกัน หรือผลรวมกันก็ให้มีการนำเอาผลมารวมกันแล้วอภิปรายว่า ถ้าทำต่อ ๆ ไป จะได้ผลปลายทางอย่างไร คุณภาพอย่างไร และภูมิใจร่วมกันได้เพียงใด เช่น ครูทุกคนในโรงเรียนร่วมกันสอนให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์เป็น ครูแต่ละคนรายงานว่าได้สอนให้นักเรียนมีความสามารถคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ได้เป็นจำนวนเท่าใด คิดได้ในระดับคุณภาพใด ผู้บริหารก็นำผลมารวมกันแล้วดูว่าผลรวมปลายทางเป็นอย่างไร เมื่อสิ้นปีจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้ว นักเรียนจะคิดได้ในระดับใดมากเพียงใด เป็นภาพรวม เมื่อได้ภาพรวมแล้วผู้บริหารก็ให้ทุกคนร่วมกันประเมินว่าภูมิใจได้เพียงใด น่ายินดีเพียงใด ผู้บริหารนำให้อุบลากรอภิปรายต่อไปว่าเราจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน น่ายินดีร่วมกันให้มากขึ้นกว่าเดิมได้อย่างไร ภาพรวมควรจะเป็นแบบใด โปรดอย่าลืมว่า ผู้บริหารจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการอภิปรายเท่านั้นให้อุบลากรเป็นผู้อภิปรายกันเองมาก ๆ เมื่อได้แนวทางการเพิ่มพูนแล้ว ผู้บริหารก็ดำเนินการให้แต่ละคนนำเสนอว่าจะไปปรับปรุงอย่างไร เพิ่มพูนอย่างไรในงานของตัวเองที่จะทำต่อไป ผู้บริหารควรบันทึกข้อเสนอของแต่ละคนไว้ ในกรณีที่เป็นการสอนงานตัวต่อตัวก็จะได้ข้อมูลเฉพาะตัวในการพูดคุยนั้นเลย

เมื่อได้แนวทางการปรับปรุงของแต่ละคนแล้วต่อไปผู้บริหารก็ส่งเสริมถามหากระตุ้นให้อุบลากรแต่ละคนทำตามข้อเสนอของตนเองเป็นหลัก แล้วจะนำผลงานมาเสนอร่วมกันในครั้งต่อไป การนิเทศงานสอนงานแบบนี้ ผู้บริหารก็ใช้เป็นรูปแบบการติดตามงานไปด้วยตัวเองการปฏิบัติงานทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ ก็จัดทำซ้ำ ๆ กันจนเป็นวงจร เมื่อเห็นว่าอุบลากรได้พัฒนาขึ้นแล้วมีความสามารถในการทำงานอย่างดีแล้วมียุทธศาสตร์การทำงานที่ดีแล้ว ผู้บริหารก็ให้อุบลากรช่วยกันสรุปเป็นผลการเรียนรู้จากงานที่ได้ทำมาแล้วซึ่งอาจเป็นช่วงที่ทำงานตามวงจร ดังกล่าวมาแล้วประมาณ 3 - 4 รอบ มีผลงานดีขึ้นคุณภาพสูงขึ้น อย่างชัดเจน การประเมินปลายทางนี้มุ่งเน้นให้อุบลากรช่วยกันสรุปว่าได้เรียนรู้อะไรทั้งด้านเนื้อหาของงาน ผลงานวิธีการทำงาน และความสามารถที่ได้เพิ่มขึ้น ด้วยเทคนิคการบริหารเพื่อการเรียนรู้ ดังกล่าวมาแล้ว นี้จะช่วยให้องค์กรค่อย ๆ สังสมการเรียนรู้มียุทธศาสตร์ในการทำงานที่ดีขึ้นอยู่เรื่อย ๆ และปรับปรุงเพิ่มเติมอยู่เสมอ อุบลากรสามารถสะสม ความรู้จัดทำเป็นรายงานการ

พัฒนาที่เรียกว่า แฟ้มพัฒนางาน (Portfolio) ได้เป็นอย่างดี ผู้บริหารก็จัดทำรายงานเป็นแฟ้มพัฒนางานได้เช่นเดียวกัน องค์กรที่สามารถพัฒนางานอย่างต่อเนื่องนี้จะเรียกว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้

โรงเรียนเป็นสถาบันที่สร้างการเรียนรู้ โรงเรียนจำเป็นต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เมื่อผู้บริหารใช้ การบริหารเพื่อการเรียนรู้ ครูพัฒนางานของตนนำสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน มีผลงานที่ดีพัฒนาไปตามความสามารถเดิม ศักยภาพเดิมของตนให้มีคุณภาพยิ่ง ๆ ขึ้น นักเรียนก็พัฒนาในรูปแบบเดียวกัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง ผู้เรียนได้สร้างความรู้ โดยใช้ความรู้เดิมที่มีอยู่ ได้เรียนรู้ยุทธศาสตร์ วิธีการเรียนรู้ แบบใหม่ ๆ ด้วยการลงมือทำเอง เมื่อโรงเรียนมีสภาพเช่นนี้ ก็จะเรียกว่า เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนตามแนวปฏิรูปการศึกษาตาม แนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติอย่างแท้จริง ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และรู้จักแสวงหาความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่ทุกฝ่ายกำลังร่วมมือกันปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นอย่างดี ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรและการพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมให้พ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

1.8 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย

การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบัน จะเป็นที่ไปตามกรอบที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยปรับปรุงประยุกต์ให้เข้ากับปรัชญา เศรษฐกิจ พอเพียง โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความรู้สากลและภูมิปัญญาไทยเพื่อให้ประชาชนไทยมีชีวิตที่ดีงาม เก่งและมีความสุข ให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และเอื้ออาทร โดยมีมาตรการต่างๆ ในการดำเนินการทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษากำหนดนโยบายแผนงานไว้อย่างชัดเจนและเน้นให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการให้มากที่สุดในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายความจำเป็นที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารการศึกษา ย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นผลกระทบมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และส่งผลกระทบมายังสังคมไทยอีกทอดหนึ่ง การศึกษาจึงต้องปรับตัวเร่งพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนในประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในสังคมโลก โดยยังดำรงรักษาความเป็นไทยไว้ได้ ถ้าเราจะดูจุดเริ่มต้นที่เป็นรูปแบบชัดเจนอาจเริ่มต้นจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และสืบเนื่องมาเป็นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดบทบาทหน้าที่ที่เป็นแนวนโยบายในการปรับเปลี่ยนไว้อย่างชัดเจน (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2545 : 22 - 26)

แผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้มีนโยบายมุ่งส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัยเพิ่มขึ้น เพื่อให้เด็กวัยก่อนประถมศึกษามีพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความพร้อมในการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาโดยขยายเขตจัดการศึกษาปฐมวัยให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

แผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) มีนโยบายที่จะบริการจัดการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัยให้เด็กที่มีอายุ 3-5 ปี ให้ครอบคลุมพื้นที่ และเน้นการพัฒนา ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กเป็นสำคัญ

แผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) เป็นช่วงเวลาที่หน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับต้องรับผลกระทบทางความเปลี่ยนแปลงนี้อย่างมาก โดยเฉพาะในด้านการปฏิรูประบบบริหาร ที่ต้องเปลี่ยนโครงสร้างองค์กร สายการบริหาร ระบบงบประมาณ วัฒนธรรมและค่านิยมในการทำงาน เป็นองค์รวมของการเปลี่ยนแปลงที่ต้องไปด้วยกันทั้งระบบ หากจะจำแนกที่มาของความเปลี่ยนแปลงออกเป็นด้านๆ จะได้ที่มาจาก 2 ด้านใหญ่ๆ คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากนอกประเทศ มีหลายปัจจัย ดังนี้ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีผลให้สภาพโลกาภิวัตน์ ดำเนินไปอย่างกว้างขวางทำให้โลกอยู่ในภาวะไร้พรมแดนและนำไปสู่ยุคการจัดระเบียบใหม่ทางเศรษฐกิจสังคม และการเมือง การมีกฎกติกาการค้าโลกทำให้ประเทศไทยต้องสร้างยุทธศาสตร์ใหม่ของการพัฒนาประเทศ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดภายในประเทศ มีปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้วางพื้นฐานการปฏิรูปประเทศหลายด้านไว้ รวมทั้งด้านการศึกษาที่มุ่งให้เป็นแกนนำในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยให้ความสำคัญกับคนมากขึ้น

การบริหารการศึกษาเป็นกลไกหนึ่งของการดำเนินงาน ทั้งหมดของภาครัฐและเกี่ยวข้องอยู่กับระบบใหญ่ คือ ระบบบริหารราชการแผ่นดินเป็นระยะปัจจุบันรัฐได้กำหนดแผนปฏิรูประบบราชการภาครัฐให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในหลายด้านอย่างแท้จริง โดยมีอำนาจตามมาตรา 3/1 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2545 ที่ระบุว่า “การบริหารราชการตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน การลดภารกิจ และการยุบหน่วยงานที่ไม่จำเป็น การกระจายภารกิจและทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่น การกระจายอำนาจจากตัดสินใจ การอำนวยความสะดวกตอบสนองความต้องการของประชาชน ทั้งนี้ โดยมีผู้รับผิดชอบต่อผลของงาน” ดังนั้นข้าราชการทุกฝ่ายต้องปรับกระบวนทัศน์ เปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานใหม่เพื่อให้ระบบราชการเป็นระบบที่มีคุณภาพ และคุณธรรม มีประสิทธิผล และเป็นที่ยึดถือศรัทธาของประชาชน (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2545 : 26 – 27)

ในแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559) มีแนวนโยบายการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเพื่อพัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อให้เด็กปฐมวัย อายุ 0-5 ปี ทุกคนได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้าน ก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษาซึ่งกรอบการดำเนินงาน คือ (1) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและการเตรียมความพร้อม ของเด็กปฐมวัยในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่เตรียมตัวเป็นพ่อแม่ (2) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนารากฐานพัฒนาการของทุกชีวิตอย่างเหมาะสม

สภาพสังคมไทยในอนาคต จะเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาการต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ดังนั้นการจัดการศึกษาต้องมีความยืดหยุ่นรองรับความหลากหลายทางวิชาการ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักการเป็นการศึกษาตลอดชีวิตให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง แนวการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ ต้องมีลักษณะหลากหลาย สนองตอบ ความต้องการของผู้เรียน ซึ่งจะมีอิสระในการเลือกมากขึ้น มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2544 : 2-3)

ปัญหาของสังคมประการหนึ่งที่มีผลกระทบต่อเด็กปฐมวัยไทยคือ ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวในการทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็ก เด็กปฐมวัยจำนวนหนึ่งอาจได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมอันส่งผลต่อสุขภาพชีวิตของเด็กทั้งในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อสุขภาพอนามัยและพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยรวมทั้งการหลงไหล เข้ามาของวัฒนธรรมในสังคมตนเองการพัฒนาเด็กที่สอดคล้อง กับ บริบททางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตทางสังคมของเด็ก ซึ่งมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไปจึงมีความสำคัญ

สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพ และมาตรฐานนั้นจำเป็น จะต้องมีการนำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้ที่เหมาะสม ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ขึ้นเพื่อเป็นแนวในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำหลักสูตรฉบับนี้ไปพัฒนาเด็กได้ถูกต้องและเหมาะสมมีประสิทธิภาพและมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยภายในประเทศ

อาราม สุวรรณชัยรบ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาและครู มีทัศนะต่อการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันในระดับมาก ทุกด้าน ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารงานวิชาการในระดับมากทุกด้าน ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารงานวิชาการรวมทั้ง 9 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีทัศนะต่อการบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ด้านวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน ด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงานส่วนอื่นอีก 6 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุวรรณ ศรีบูรพาภิรมย์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน พบว่า สภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนตามโครงการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา มีดังนี้ ด้านปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน มีการกำหนดปรัชญาและเป้าหมายเป็นนโยบาย ในการพัฒนาโรงเรียนที่เน้นผลที่เกิดกับนักเรียน ปัญหาคือบุคลากรในโรงเรียนยังไม่เข้าใจและไม่สามารถอธิบายความหมายของปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนได้ตรงกันด้านหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน มีการจัดทำแผนการสอนรายกลุ่มประสบการณ์อย่างครบถ้วนมีความสอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตรปัญหาคือครูยังไม่เข้าใจไม่ชัดเจนในเรื่องของการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ด้านบุคลากรผู้บริหารเป็นผู้มีความคิดริเริ่มและวิสัยทัศน์กว้างไกล ปัญหาคือ การสรรหาคูหาบุคลากรได้ไม่ตรงกับสายงานที่ต้องการเพราะขาดแคลนในบางสาขาวิชา ด้านทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน มีอาคารเรียน อาคารประกอบเพียงพออยู่ในสภาพที่ใช้การได้และเป็นปัจจุบัน บริเวณร่มรื่น สะอาด สวยงาม ปัญหาคือ หนังสือในห้องสมุดของโรงเรียนไม่ได้รับการคัดเลือก และจัดทำให้ตรงตามความต้องการของอาจารย์ผู้สอน ด้านการจัดการ การบริหารมีแผนปรับปรุงโรงเรียน/ธรรมนูญโรงเรียน ปัญหาคือ การใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศยังไม่ครอบคลุมและเป็นปัจจุบัน ปัจจัยด้านกิจการนักเรียน มีการยกย่องชมเชยให้กำลังใจแก่นักเรียนผู้ประพฤติดีและทำคุณประโยชน์ให้แก่โรงเรียนและชุมชนปัญหาคือทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่จำเป็นไม่เพียงพอ ด้านสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน มีสัมฤทธิ์ผลด้านอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมและศาสนา ปัญหา คือ ความเป็นผู้มีนิสัย “ใฝ่รู้ใฝ่เรียน” ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายของโรงเรียน

สมประสงค์ ชัยโณม (2547 : 66) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนสู่มาตรฐานระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า ความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนสู่มาตรฐานก่อนประถมศึกษา หลังการรับการนิเทศตามโครงการ สูงกว่าก่อนดำเนินโครงการ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน ข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ว่าความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพ นักเรียนสู่มาตรฐานของครูก่อนประถมศึกษาเมื่อสิ้นสุดโครงการ สูงกว่า ก่อนประชุมปฏิบัติการและเมื่อสิ้นสุดการประชุมปฏิบัติการ ครูก่อนประถมศึกษามีความคิดเห็นที่ดีต่อการดำเนินโครงการเมื่อสิ้นสุดโครงการสูงกว่าก่อนการประชุมเชิงปฏิบัติการ และหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน ข้อ 2 ที่ตั้งไว้ว่าครูก่อนประถมศึกษา มีความคิดเห็นที่ดีต่อการดำเนินโครงการ เมื่อสิ้นสุดโครงการ สูงกว่า ก่อนประชุมปฏิบัติการ และเมื่อสิ้นสุดการประชุมปฏิบัติการครูก่อนประถมศึกษา จัดกิจกรรมเพื่อ พัฒนาคุณภาพนักเรียนสู่มาตรฐาน อยู่ในระดับ ดีมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน ข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้ว่า ครูก่อนประถมศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการ จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนสู่มาตรฐานได้เหมาะสม คุณภาพตามมาตรฐานคุณภาพนักเรียน กลุ่มทดลอง ที่ได้รับการจัดกิจกรรมจากครูที่เข้าร่วมโครงการสูงกว่าคุณภาพตามมาตรฐานคุณภาพนักเรียน กลุ่มควบคุม ที่ได้รับการจัดกิจกรรม จากครูก่อนประถมศึกษา ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน ข้อ 4 ที่ตั้งไว้ว่า คุณภาพนักเรียนตามมาตรฐานคุณภาพนักเรียนก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรม จากครูกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโครงการ สูงกว่าคุณภาพนักเรียนตามมาตรฐานคุณภาพนักเรียนก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมจากครูกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ

กิตติพงษ์ กายสิทธิ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์ในการพัฒนาโรงเรียนเอกชน ระดับก่อนประถมศึกษา และประถมศึกษาเขตการศึกษา 6 พบว่า กลยุทธ์ในการพัฒนาโรงเรียนเอกชน ระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา เขตการศึกษา 6 ทั้ง 7 ปัจจัยของโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ได้ดำเนินการครอบคลุมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ กิจกรรมที่ปฏิบัติในแต่ละปัจจัย ถ้าโรงเรียนที่ได้รับการรับรองได้ปฏิบัติมาก โรงเรียนที่ยังไม่ได้รับการรับรองก็ปฏิบัติมากเมื่อเทียบกับกลุ่มงานในปัจจัยนั้น ในทางกลับกันโรงเรียนที่ได้รับการรับรองถ้ากิจกรรมใดปฏิบัติน้อยโรงเรียนที่ยังไม่ได้รับการรับรองก็ยิ่งน้อย เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนระหว่างโรงเรียนเอกชนสำหรับโรงเรียนเอกชนที่ได้รับการรับรอง ได้มีวิธีการดำเนินงานตามตัวชี้คุณภาพในแต่ละปัจจัย ครอบคลุมงานทุกข้อ และมีคุณภาพไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ส่วนโรงเรียนเอกชนที่ยังไม่ได้รับการรับรอง ได้มีวิธีการดำเนินงานตามตัวชี้วัดคุณภาพและมีคุณภาพไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานในแต่ละปัจจัยบางส่วน

จิตติวรรณ บุญวีรบุตร (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 ในโรงเรียนเครือข่ายสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรก่อนประถมศึกษาพุทธศักราช 2540 ด้านครูผู้สอนในโรงเรียน

เครือข่ายสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ทั้งโดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน ในการจัดการเรียนการสอน สูงสุดใน 3 อันดับแรก คือ ครูสร้างบรรยากาศ เป็นกันเองกับเด็ก ครูใช้กระบวนการเรียนการสอนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ปลุกฝังจิตพิสัยและ คุณลักษณะที่ดี และครูเป็นผู้อำนวยการความสะอาด ช่วยเหลือ แนะนำเด็กในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้านหลักสูตร โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ยกเว้นเรื่องหลักสูตร มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมท้องถิ่น และหลักสูตรจัดให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผน เรื่องที่มีการจัดการเรียนสูงสุดใน 3 อันดับแรก คือ หลักสูตรที่ใช้มุ่งเน้นถึงความ ต้องการความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคลหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ และหลักสูตรที่ใช้มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดย ภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ยกเว้นเรื่อง สภาพการจัดกิจกรรมเน้นสื่อ ของจริงให้เด็กมีโอกาส สังเกต สำรวจ ค้นคว้า ทดลองและแก้ปัญหาด้วยตนเอง และการจัด กิจกรรมให้เด็กมีโอกาสพบความรู้ด้วยตนเอง มีระดับความคิดอยู่ในระดับปานกลาง มีการ จัดการเรียนการสอนสูงสุด 3 อันดับแรก คือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคำนึงถึงความ สนใจและความสามารถของนักเรียน กิจกรรม การเรียนการสอนคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญโดย เลือกลงตามความสนใจและความสามารถและกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักแผน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540

ด้านครูผู้สอน ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และด้าน ที่มีปัญหาสูงสุด 3 อันดับแรก คือ เวลาที่ใช้ในการเตรียมการสอนมีไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาของเด็กและครูขาดความรู้ความชำนาญในการสอน ด้านหลักสูตร ทั้งโดยรวมและรายด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย และด้านที่มีปัญหาสูงสุด 2 อันดับแรก คือ ขาดเอกสารคู่มือประกอบหลักสูตร ที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน และครูไม่มีความเข้าใจใน หลักสูตรก่อนประถมศึกษาพุทธศักราช 2540

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน มีปัญหาอยู่ใน ระดับน้อยและด้านที่มีปัญหาสูงสุด 3 อันดับแรก คือ กิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนไม่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้สัมผัส กับธรรมชาติอย่างแท้จริง ครูขาดการเตรียมแผน

จันทิมา เฉลิมสุข (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารงาน วิชาการระดับการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการรับรู้ในบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับการศึกษาปฐมวัย แต่ละด้านและโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนมีความคาดหวังต่อบทบาทการบริหารงาน วิชาการระดับการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียน แต่ละด้านและโดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อเปรียบเทียบการรับรู้บทบาทการบริหาร งานวิชาการระดับการศึกษาปฐมวัยของ ผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ปฐมวัยต่ำกว่า 4 ปี ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกันผู้บริหารที่มี

ประสบการณ์การบริหารระดับการศึกษาปฐมวัยตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป มีการรับรู้บทบาทการบริหารงานวิชาการระดับการศึกษาปฐมวัย ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการนิเทศ และโดยภาพรวม ดีกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์การบริหารระดับการศึกษาผู้บริหารในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีการรับรู้บทบาทการบริหารงานวิชาการระดับการศึกษาปฐมวัย โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันในด้านการนำแผนการสอนไปใช้ ด้านการจัดหาและผลิตสื่อ ด้านการจัดประสบการณ์ ก่อนทำการสอน และครูไม่ใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายในกระบวนการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและด้านการจัดตาราง กิจกรรมประจำวัน ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังต่อการบริหารงานวิชาการระดับการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน พบว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอนต่ำกว่า 4 ปีกับตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป มีความคาดหวังต่อบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียน แต่ละด้านและโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคาดหวังต่อบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันในด้านการจัดสภาพแวดล้อม และด้านการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

จิรภรณ์ มั่นเศรษฐวิทย์ (2547 : 171) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างพหุปัญญาให้กับเด็กวัยอนุบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม พบว่า รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ลักษณะตั้งนอกระบบของรูปแบบการสอนประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบการสอนฯ แนวคิดทฤษฎี และหลักการพื้นฐานของรูปแบบการสอนฯ พันธกิจของรูปแบบการสอนฯ หลักการของรูปแบบการสอนฯ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอนฯ กลุ่มเป้าหมาย สาระสำคัญของรูปแบบการสอนฯ การจัดกระบวนการเรียนการสอน บทบาทครู บทบาทและสิทธิของเด็ก บทบาทของผู้ปกครอง และชุมชน ตารางเวลา การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อม สื่อ และอุปกรณ์ ข้อตกลงในการใช้รูปแบบการสอนฯ การวัดและประเมินผล ลำดับขั้นตอนการสอน ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนฯ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากการจัดประสบการณ์แบบโครงการ และหลักการสอนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม และกำหนดขึ้นเป็น 12 ขั้นตอน การสอน ดังนี้

ระยะที่ 1 เตรียมการวางแผนเข้าสู่โครงการ ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ร่วมกันแสดงความคิดเห็น

ขั้นที่ 2 เลือกประเด็น หัวข้อ ทำโครงการ

ระยะที่ 2 เริ่มต้นโครงการ ประกอบด้วย

ขั้นที่ 3 นำเสนอความรู้เดิมมาเป็นฐาน

ขั้นที่ 4 วางแผนงาน ค้นคว้าที่สนใจ

ระยะที่ 3 พัฒนาโครงการ ประกอบด้วย

ขั้นที่ 5 ใช้กิจกรรมที่ยืดหยุ่น และหลากหลาย

ขั้นที่ 6 สร้างเครือข่ายองค์ความรู้ทันสมัย

ขั้นที่ 7 บูรณาการวัฒนธรรมความเป็นไทย

ขั้นที่ 8 ร่วมแรงใจ พัฒนางานในโครงการ

ขั้นที่ 9 วิเคราะห์งาน สังเคราะห์งาน แก้ปัญหา

ขั้นที่ 10 เสร็จ วางแผน และแก้ไข

ระยะที่ 4 สรุปและอภิปรายผลโครงการ ประกอบด้วย

ขั้นที่ 11 ผลงานเสร็จนำเสนอความภูมิใจ

ขั้นที่ 12 เตรียมการใหม่ โครงการอื่น ชื่นใจเอิบ

ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างพหุปัญญาของเด็กวัยอนุบาล ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม เป็นเวลา 8 สัปดาห์ กับเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลอง จำนวน 15 คนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาล 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏยะลา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา พบว่า ภายหลังจากทดลองใช้รูปแบบการสอนฯ เด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลองมีคะแนนพหุปัญญาทั้ง 8 ด้าน สูงกว่า ก่อนทดลองใช้รูปแบบการสอนฯ ภายหลังจากทดลองใช้รูปแบบการสอนฯ เด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลองมีคะแนนพหุปัญญาทั้ง 8 ด้าน สูงกว่า เด็กวัยอนุบาลกลุ่มควบคุม ที่ได้รับการจัดประสบการณ์ด้วยรูปแบบการสอนปกติ

ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนฯ พบว่า รูปแบบการสอนฯ ที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินให้มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด ในด้านการจัดการเรียนการสอน และระดับความเหมาะสมมาก ในด้านการนำรูปแบบการสอนฯ ไปใช้ หรือประยุกต์ใช้ และช่วยให้เด็กได้ตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมตนเอง และวัฒนธรรมของผู้อื่นอย่างมีความหมาย ผลงานที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือรูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างพหุปัญญาของเด็กอนุบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม

พิชเมศ โศกทอง (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการในการนิเทศการศึกษาของพนักงานครูเทศบาลนครพิษณุโลก ประจำปีการศึกษา 2546 พบว่าการสอนมีความคิดเห็นในระดับผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้ปฏิบัติความต้องการนิเทศการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกรายการพนักงานครูเทศบาลนครพิษณุโลก ที่เป็นเพศชายและเพศหญิงมีความต้องการในการนิเทศการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชายมีความต้องการในการนิเทศการศึกษาระดับสูงสุด คือ การอบรมความก้าวหน้าทางการศึกษา รองลงมา คือการ

อบรมการจัดทำผลงานทางด้านวิชาการต่ำสุดคือการจัดทำข้อมูลทางการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการในการนิเทศการศึกษาของพนักงานครูเทศบาล เพศหญิง มีความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนระดับความต้องการในการนิเทศการศึกษาที่สูงที่สุด คือการฝึกอบรม การเขียนโครงสร้างและการเขียนแผนการสอนรองลงมา คือ การจัดทำข้อมูลการศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูล ต่ำที่สุด คือ การเยี่ยมชั้นเรียนของบุคลากรสนับสนุนการสอน พนักงานครูเทศบาลนครพิษณุโลก ที่มีอายุ 20 – 39 ปี และอายุ 40 – 50 ปี มีความต้องการในการนิเทศการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก พนักงานครูเทศบาลที่มี อายุ 20 – 39 ปี มีความต้องการนิเทศการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก รายการที่มีความต้องการมากที่สุด คือ การจัดการสอน โดยใช้เกมและบทบาทสมมุติ รองลงมา คือ การอบรมเทคนิคการสอนและวิธีการจัดการเรียนการสอนต่ำที่สุดคือการเยี่ยมชั้นเรียนของบุคลากรสนับสนุนการสอน

ความต้องการในการนิเทศการศึกษาของพนักงานครูเทศบาล ที่มีอายุ 40 – 50 ปี มีความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก รายการที่ต้องการมากที่สุด คือ การฝึกอบรมการเขียนโครงสร้างและการเขียนแผนการสอน รองลงมา คือ การอบรมความก้าวหน้าทางการศึกษา ต่ำที่สุด คือ การเยี่ยมชั้นเรียนของบุคลากรสนับสนุนการสอนพนักงานครูเทศบาลนครพิษณุโลก ที่ปฏิบัติการสอนและผู้บริหารสถานศึกษา มีความต้องการในการนิเทศการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้ปฏิบัติการสอนมีความต้องการ ในการนิเทศการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายการที่ต้องการมากที่สุด คือ การฝึกอบรมการเขียนโครงสร้างและการเขียนแผนการสอนรองลงมา คือ การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบการจัดการศึกษาดีเด่น ต่ำที่สุด คือ การเยี่ยมชั้นเรียนของบุคลากร สนับสนุนการสอน ความต้องการ ในการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา มีความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก รายการที่ต้องการมากที่สุด คือ การอบรมการจัดทำผลงานทางด้านวิชาการ รองลงมา คือ การสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา ต่ำที่สุด คือ การจัดทำและการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและการอบรมภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้าน การเปรียบเทียบความต้องการในการนิเทศการศึกษา การศึกษาค้นพบว่า พนักงานครูเทศบาลนครพิษณุโลก เพศชายและชายหญิง มีความต้องการนิเทศ การศึกษาโดยรวมไม่แตกต่างกัน และทุกรายการในแต่ละข้อไม่แตกต่างกัน พนักงานครูเทศบาลที่มีอายุ 20 – 39 ปี และอายุ 40 – 50 ปี มีความต้องการในการนิเทศการศึกษาโดยรวมไม่แตกต่างกันและทุกรายการในแต่ละข้อไม่แตกต่างกันครูผู้ปฏิบัติการสอนและผู้บริหารสถานศึกษา มีความต้องการในการนิเทศการศึกษาโดยรวมไม่แตกต่างกันและมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน คือ การอบรมการจัดทำผลงานทางด้านวิชาการและการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สิริมา วิทยุณอนันตพงษ์ (2547 : 99) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาโครงการเด็กนักวิจัยและการประเมินเน้นเด็กเป็นสำคัญ. พบว่า การศึกษาระดับทักษะการเรียนรู้ของเด็กจากการเรียนรู้แบบเด็กวิจัย เมื่อจำแนกตามระดับชั้น โดยภาพรวม เด็กชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 และ

อนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีทักษะการเรียนรู้ทุกด้านอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาแยกเป็นแต่ละทักษะ ทักษะการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับสูงอันดับแรก คือ ด้าน มนุษย์สัมพันธ์ รองลงมาเรียงลำดับดังนี้ ด้านความมีวินัย ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านทักษะการแก้ปัญหาด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านทักษะการสังเกต ด้านผู้นำ และมีทักษะอยู่ในระดับสูงเป็นอันดับสุดท้าย คือ ด้านการสื่อความหมาย และเมื่อจำแนกตามเพศ โดยภาพรวม เด็กเพศชายและเพศหญิง มีทักษะการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาแยกเป็นแต่ละทักษะ ทักษะการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับสูงอันดับแรก คือ ด้านมนุษย์สัมพันธ์ รองลงมา ด้านความมีวินัย ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านทักษะการแก้ปัญหา ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านทักษะการสังเกต ด้านผู้นำ และมีทักษะอยู่ในระดับสูงเป็นอันดับสุดท้าย คือ ด้านการสื่อความหมาย การเปรียบเทียบความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงทักษะการเรียนรู้ของเด็กผลการวิจัยพบว่าตลอดระยะเวลาการเข้าร่วมโครงการ 8 สัปดาห์ คะแนนเฉลี่ยรวมทักษะการเรียนรู้ของเด็กในแต่ละด้านทั้ง 8 ด้าน คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านทักษะการแก้ปัญหา ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านมนุษย์สัมพันธ์ ด้านการสื่อความหมาย ด้านความมีวินัย ด้านทักษะการสังเกต และด้านผู้นำ มีการเปลี่ยนแปลงจากสัปดาห์ที่ 2, 4, 6 และ 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ทักษะการเรียนรู้ของเด็กทุกด้านตลอดระยะเวลาการเข้าร่วมโครงการมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มสูงขึ้น ผลการเรียนรู้ของเด็กพบว่า การแสดงพฤติกรรมเด่นของเด็ก ขณะที่เรียนรู้ตลอดระยะเวลาการเข้าร่วมโครงการทั้ง 8 สัปดาห์ เด็กแสดง พฤติกรรมเด่นจากการเรียนรู้แบบนี้ทุกวัย คือ เด็กมีทักษะการสังเกต มีการสืบค้น มีการค้นคว้า ข้อความรู้ ชอบค้นหาคำตอบ มีทักษะการสื่อความหมาย มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ตั้งคำถาม มีทักษะการทำงานกลุ่ม รู้จักการวางแผน ตัดสินใจ แก้ไขข้อขัดข้อง รู้จักคิดวิเคราะห์ สรุป รับผิดชอบในบทบาทและมีมนุษย์สัมพันธ์ ประสบการณ์สำคัญของเด็กขณะเรียนรู้ จากการประเมินของครู ประสบการณ์ที่สำคัญของเด็กในสัปดาห์ที่ 2, 4, 6, และ 8 รวม 4 ครั้ง โดยภาพรวมเด็กได้รับประสบการณ์ที่สำคัญจากการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเด็กนักวิจัย อยู่ในระดับมาก โดยประสบการณ์สำคัญที่เด็กได้รับที่จัดอยู่ในอันดับแรก คือ เด็กได้ทำกิจกรรมตามความสนใจความถนัดอย่างสนุกสนานและมีความสุข รองลงมา คือ เด็กได้รับประสบการณ์เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง การแก้ปัญหาในเรื่องที่เรียนรู้ ได้ปฏิบัติกิจกรรมแปลกใหม่ ได้ฝึกความมีวินัย / รับผิดชอบในการทำกิจกรรม ได้ทำกิจกรรมค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง ได้ทำกิจกรรมร่วมกับครู เพื่อนและผู้ปกครอง ได้ทำงานเป็นกลุ่มตามลำดับและมีโอกาสได้รับประสบการณ์อยู่ระดับมากที่สุดท้าย คือ ได้ฝึกประเมินตนเองและผู้อื่น

จันทิมา เฉลิมสุข (2546 : 46 - 47 อ้างถึงในวิรัช สุเมธาพันธ์, 2532 : 183-189) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 พบว่า ความคิดเห็นกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ที่มีต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับ

มาก มีทั้งหมด 6 ด้าน คือ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการเรียนการสอนและวิชาการ ด้านการใช้ทรัพยากรและสถานประกอบการในท้องถิ่น และด้านการประเมินผลงานวิชาการ ส่วนความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ ที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในระดับมากที่สุดมีทั้งหมด 3 ด้าน คือ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการจัดอาคารสถานที่ และบริเวณ ส่วนในระดับมากที่สุดมีทั้งหมด 7 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและเอกสารการใช้หลักสูตรด้านการพัฒนาอาจารย์ทางวิชาการ ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการใช้ทรัพยากร และสถานประกอบการในท้องถิ่นด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนด้านห้องสมุดและด้านการประเมินผลงานวิชาการเมื่อเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่พึงประสงค์รายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 รวม 8 ด้าน คือด้านการวางแผนวิชาการ ด้านหลักสูตรและเอกสารการใช้หลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอนและวิธีสอน ด้านการพัฒนาอาจารย์ทางวิชาการ ด้านจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการจัดอาคารสถานที่และบริเวณ ด้านการใช้ทรัพยากรและสถานประกอบการในท้องถิ่น และด้านการประเมินผลงานวิชาการ และเมื่อเปรียบเทียบ บทบาทที่เป็นจริงกับบทบาทที่พึงประสงค์โดยภาพรวมทั้ง 10 ด้าน พบว่าไม่แตกต่างกัน

2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

วิชิต เต็มนิล (2535 : 58 อ้างถึงใน Sammon, n.d. unpagged) ได้ศึกษาปัญหาการเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับผู้ปกครองที่ส่งเด็กมาโรงเรียนเมื่ออายุน้อยๆ ก็จะช่วยส่งเสริมให้เด็กพัฒนาการได้ดีหากเลยระยะเวลาที่จะสอนไปแล้ว เด็กก็จะสูญเสียความสนใจในทักษะบางประการที่ไม่สามารถจะฝึกได้ในช่วงอายุที่เหมาะสม

บุฟอร์ด (Buford, 1977 : 5688-A) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้ปกครองที่มีต่อการเรียนการสอนระดับอนุบาล โดยศึกษาจากผู้ปกครองนักเรียน 219 คน จากสมาคมผู้ปกครองที่เมืองแอ็ดมอนตันรัฐ โอคลาโฮมา พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนจำเป็นต้องเริ่มพัฒนาโปรแกรมการเรียนอนุบาล การสอนในชั้นอนุบาล ควรเป็นการพัฒนาทางอารมณ์จิตวิทยาเด็ก และพัฒนาการทางร่างกาย ตามลำดับควรจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองให้มาก

โฮลเมส (Holmes, 1995 : Online) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาตามการรับรู้ของครูใหญ่ และครูในโรงเรียนประถมศึกษา ในแคลิฟอร์เนียได้ผลการวิจัย พบว่า บทบาทของครูใหญ่ ด้านความรับผิดชอบต่อการธำรงรักษาบรรยากาศที่ดีตามการรับรู้ของครูใหญ่และครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=.021$) ส่วนบทบาทครูใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การบริหารตามการรับรู้ของครูใหญ่และครูไม่แตกต่างกัน ($p=.791$)

เพศมีผลต่อการรับรู้บทบาทการชำระรักษาบรรยากาศที่ต้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า บทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 2 ใน 3 ของบทบาททางการบริหารคือ บทบาทด้านการชำระรักษาบรรยากาศที่ดีและการสั่งการ ตามการรับรู้ของครูใหญ่และครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าบทบาทที่รับรู้ของครูใหญ่ และบทบาทที่คาดหวังของครูใหญ่ ไม่สอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เวลส์ (Wells, 1978 : 2333 - A) ได้วิจัยเรื่อง งานในความรับผิดชอบที่สำคัญของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในโคโรราโด สหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูใหญ่เห็นว่าการในหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ซึ่งหมายถึงงานวิชาการนั้นครูใหญ่ควรใช้เวลาให้มาก

ดีซอเทล (Desautel, 1978 : 6061 - A) ได้ศึกษาเรื่องการรับรู้บทบาทในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในรัฐคาโกตาเหนือ สหรัฐอเมริกา พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่า ตนใช้เวลาส่วนใหญ่ในการจัดการเรียนการสอน และยังมีความเห็นต่อไปอีกว่า ควรจะได้ปฏิบัติหน้าที่นี้ให้มากกว่าที่ปฏิบัติอยู่แล้ว และถือว่าเป็นบทบาทที่มีความสำคัญที่สุดของผู้บริหารโรงเรียน

แมททอกซ์ (Mattox, 1978 : 6061 - A) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในรัฐอิลลินอยส์ สหรัฐอเมริกา พบว่าความต้องการที่อยู่ในระดับมาก คือ ความต้องการจะมีความสามารถในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศและการประเมินผล และต้องการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตร

เวย์น (Wayne, 1980 : 1293 - A) ได้ทำการศึกษาเรื่องการรับรู้บทบาทการนิเทศการศึกษาของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาบทบาททางนิเทศการศึกษาของครูใหญ่ ในเรื่องหน้าที่ความรับผิดชอบและขอบข่ายของงานนิเทศและวิธีการนิเทศภายในโดยใช้ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในรัฐเวอร์จิเนีย จำนวน 278 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า ในด้านความรับผิดชอบและขอบข่ายของงานที่มีความสำคัญสูง ได้แก่ งานเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน การแนะแนว การบริหารและงานวิชาการ และงานนิเทศภายใน เกี่ยวกับงานนิเทศภายในโรงเรียน ผู้รับผิดชอบมาก คือ ครูใหญ่และผู้ช่วยครูใหญ่ ครูผู้สอนทำหน้าที่น้อยมาก เกี่ยวกับเวลาที่ใช้ทำงาน งานที่ครูใหญ่ใช้เวลาน้อยที่สุด คือ งานเกี่ยวกับวัสดุ ส่วนงานที่ครูใหญ่ใช้เวลามากที่สุด คือ งานนิเทศภายใน งานเกี่ยวกับหลักสูตร งานการสอน และงานการแนะแนว เทคนิคการนิเทศที่ได้ผล ได้แก่ วิธีเยี่ยมชั้นเรียน การประชุมร่วมกับครู ส่วนวิธีที่ได้ผลน้อย คือ วิธีใช้เอกสาร

คลานสัน (Carlson, 1984) ได้ทำการสำรวจประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรของโรงเรียนอนุบาล ในชุมชนเนบราสกา (Nebraska) มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ เพื่อทราบถึงการฝึกอบรมครูในโรงเรียน ประเภทของหลักสูตร และเนื้อหาที่นำมาใช้ในโรงเรียนอนุบาล

แนวทางในการวางแผนหลักสูตรที่จัดให้แก่ครู และอิทธิพลโดยตรง ที่มีต่อทางเลือกที่มีต่อทางเลือกที่กำหนดในหลักสูตรใช้วิธีการดำเนินการวิจัยโดยส่งแบบสอบถามไปยังครูโรงเรียนอนุบาลจำนวน 1,078 คน ในเนบราสกา ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูโรงเรียนอนุบาลส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับอนุบาล โรงเรียนอนุบาลใช้ครูที่มีความรู้ด้านอื่น ๆ มาสอนชั้นอนุบาล และการสอนของครูเป็นการสอนแบบไม่เต็มเวลา ลักษณะการจัดการเรียนสอนจะเน้นด้านวิชาการ ครูอนุบาลมีความต้องการให้มีการจัดหลักสูตร การวางแผนการสอน และการอบรมขณะทำงาน ผู้วิจัยได้ใช้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีข้อกำหนดของรัฐเพื่อให้มีการจัดอบรมครูที่เกี่ยวข้องกับเด็กในระดับอนุบาล ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการอบรมครูในโรงเรียน และหน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีแนวทางการจัดหลักสูตรระดับอนุบาลให้ครูนำไปใช้

เบคเคย์ (Beckey, 1986) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดตารางกิจกรรมประจำวันในโรงเรียนอนุบาลที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนที่จัดตารางกิจกรรมประจำวันระหว่างการจัดแบบครึ่งวันทุกวันแบบเต็มวันบางวันและแบบเต็มวันทุกวันวิธีดำเนินการวิจัยที่ใช้ คือ ทำการทดสอบก่อนและหลังจากการใช้ทักษะต่าง ๆ 11 ประการ แล้วใช้การทดสอบของเซฟเฟ (Schaffe) เพื่อทดสอบความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญที่ .05 ผลการวิจัยปรากฏว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน 3 ประเภท คือ นักเรียนที่ใช้ตารางกิจกรรมประจำวันแบบเต็มวันทุกวัน มีความแตกต่างในเรื่องการจดจำจำนวนตัวเลขและตัวอักษร กลุ่มที่ใช้ตารางกิจกรรมแบบเต็มวันบางวัน มีผลดีในเรื่องความสามารถในการเขียนจำนวนตัวเลขได้ตามคำบอก จากข้อมูลของคะแนนโดยเฉลี่ย การจัดตารางกิจกรรมประจำวันแบบเต็มวันทุกวัน มีผลดีมากกว่าแบบอื่น ๆ การใช้ตารางกิจกรรมประจำวันแบบเต็มวันทุกวัน สามารถใช้เวลาในการทำกิจกรรมสร้างเสริมได้มากกว่าการจัดแบบอื่น ๆ และผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษาจึงควรมีการทำการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ในเรื่องการจัดตารางกิจกรรมประจำวันของโรงเรียน และการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาเด็ก เนื่องจากประเภทของการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน ที่นำมาใช้กับนักเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง

3. กรอบความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีส่วนสำคัญที่จะทำให้การใช้หลักสูตร ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งงานวิชาการให้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

